

Autoreferat

1. Iwona Legutko-Marszałek

2. Stopnie naukowe:

Dyplom uzyskania stopnia magistra w zakresie językoznawstwa w Instytucie Filologii Germańskiej Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie w 1999r. Tytuł pracy magisterskiej: „Sachwissen und Sprachwissen bei der Übersetzung. Terminologische Untersuchungen zur Fachsprache – Kunstgeschichte – anhand eines Fachtextes” (Wiedza fachowa i wiedza językowa w procesie tłumaczenia)

Dyplom uzyskania stopnia naukowego doktora nauk humanistycznych w zakresie językoznawstwa nadany uchwałą Rady Wydziału Filologiczno-Historycznego Uniwersytetu Gdańskiego w Gdańsku dnia 30.09.2004r. Tytuł rozprawy doktorskiej: „**Lexikalische Systeme als bilinguale Wirklichkeit**” (Systemy leksykalne jako bilingwalna rzeczywistość).

3. Zatrudnienie:

Od 9.10.2003 do 19.11.2004r. zatrudnienie w Uniwersytecie Gdańskim na stanowisku asystenta, a od 19.11.2004r. na stanowisku adiunkta;

W latach 2000-2002 praca na warunkach umowy o dzieło w Instytucie Filologii Germańskiej oraz Instytucie Skandynawistyki Uniwersytetu Gdańskiego;

W latach 2005-2006 praca na warunkach umowy o dzieło w Pomorskiej Wyższej Szkole Humanistycznej w Gdyni.

Współpraca z biurami tłumaczeń na warunkach umowy o dzieło.

4. Książka habilitacyjna:

a) **Tytuł osiągnięcia naukowego:** *Übersetzen als komplexer, kognitiv bedingter, sowohl das sprachliche Wissen in zwei Sprachen als auch das sprachunabhängige begriffliche Wissen integrierender Prozess* (Tłumaczenie jako proces złożony i uwarunkowany kognitywnie, integrujący zarówno wiedzę językową w dwóch językach jak również niejęzykową wiedzę pojęciową)

b) **Iwona Legutko-Marszałek:** *Übersetzen als komplexer, kognitiv bedingter, sowohl das sprachliche Wissen in zwei Sprachen als auch das sprachunabhängige begriffliche Wissen integrierender Prozess*. Gdańsk 2016. Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego.

Recenzent wydawniczy: dr hab. Aldona Sopata, prof. UAM

c) Omówienie pracy habilitacyjnej:

W mojej pracy habilitacyjnej pt. „Übersetzen als komplexer, kognitiv bedingter, sowohl das sprachliche Wissen in zwei Sprachen als auch das sprachunabhängige begriffliche Wissen integrierender Prozess” zajęłam się kognitywnymi aspektami procesu tłumaczenia, przy czym starałam się zwrócić uwagę na uwarunkowania poznawcze gwarantujące prawidłowy przebieg tłumaczenia. Proces tłumaczenia należy bez wątpienia do najbardziej skomplikowanych procesów przetwarzania językowego. Już sam fakt, że proces ten integruje w sobie percepcję w jednym języku, dostęp do leksykonu mentalnego tegoż języka, uwzględnienie kontekstu sytuacyjnego, aktywację wiedzy pojęciowej, dekodowanie intencjonalnej struktury pojęciowej, zmianę kodu językowego, dostęp do leksykonu mentalnego drugiego języka oraz produkcję w tym języku, świadczy o jego złożoności. Z

tego powodu zwróciłam uwagę na szereg procesów poznawczych, bez udziału których nie doszłoby do zadowalającego tłumaczenia. Język nie stanowi odrębnego modułu w mózgu, tzn. nie ma niezależnego organu językowego, chociaż do dnia dzisiejszego istnieje wielu zwolenników modularnej teorii umysłu (np. Chomsky 1981, 2000; Fodor 1983, 2000; Jackendoff 2007). Informacje językowe przetwarzane są przez te same struktury mózgu, które biorą również udział w innych procesach poznawczych. I odwrotnie, obszary mózgu, które wcześniej właściwie były zarezerwowane dla procesów językowych, są aktywowane także podczas innych procesów kognitywnych (rozdział 1.2). Zdolność językowa nie powinna więc być rozumiana jako odizolowana i wyróżniająca się osobliwość umysłu, lecz jako poziom osiągniętej sprawności umożliwiający komunikację, która zakorzeniona jest w ludzkim poznaniu.

Przedstawione przeze mnie kognitywne aspekty procesu tłumaczenia oparłam o modele i empiryczne wyniki badań. W pracy zostały opisane istotne dla języka struktury mózgu, które tworzą podstawę neuronową dla wszelkiego rodzaju przetwarzania. Następnie skoncentrowałam się na wyższych procesach poznawczych, bez współgrania których nie doszłoby do żadnego procesu tłumaczenia. Aby przetłumaczyć dowolny tekst musi się dysponować znajomością przynajmniej dwóch języków. Informacje odbierane w jednym języku muszą być najpierw właściwie zrozumiane, a następnie odpowiednio wiernie odtworzone w innym języku. Proces ten wymaga prawidłowo funkcjonującego przetwarzania informacji, spostrzegania, uwagi i pamięci.

W dalszej części pracy przedstawiłam najważniejsze teorie produkcji i percepcji językowej, jak również różne koncepcje dotyczące aktywacji jednostek leksykalnych. Szczególną uwagę poświęciłam rozważaniom na temat struktury organizacyjnej leksykonu mentalnego u osób bilingwalnych, gdyż ma ona wpływ na proces tłumaczenia. Na koniec przedstawione zostały poszczególne fazy procesu tłumaczenia wraz ze wszystkimi biorącymi w nim udział podprocesami, co zostało również zilustrowane za pomocą konkretnych przykładów.

Ponieważ proces tłumaczenia wymaga znajomości przynajmniej dwóch języków, poruszyłam w niniejszej pracy także problematykę dwujęzyczności. Istotnym kryterium przy klasyfikacji dwujęzyczności jest według mnie stopień opanowania języka, a nie wiek, kontekst językowy czy warunki przyswajania języka. Z tego powodu nie poświęcam uwagi rodzajowi i sposobowi przyswajania języka drugiego oraz jego przebiegowi, lecz koncentruję się na rezultacie tego procesu. Wobec tego za osobę dwujęzyczną uważam taką, która rozumie wszystkie wypowiedzi w języku drugim i potrafi poprawnie formułować skomplikowane i nigdy wcześniej niesłyszane zdania. To jest oczywiście uproszczona definicja, którą dokładniej omówiłam w rozdziale 3. Praca ta dotyczy osób bilingwalnych, które nauczyły się języka drugiego po przyswojeniu języka pierwszego oraz w jego kontekście, opanowały go jednak w takim stopniu, że potrafią się bez problemu komunikować stosownie do sytuacji i według potrzeby przełączać się z jednego języka na drugi. Do tego typu osób dwujęzycznych należą bez wątpienia absolwenci germanistyki, którzy podczas studiów nabyli dodatkową umiejętność, a

mianowicie kompetencję tłumaczeniową. W tego typu dwujęzyczności wykształciły się z biegiem czasu dwa oddzielne leksykony mentalne, osobne dla każdego języka, wprowadzie dalej ze sobą powiązane, mające jednak bezpośredni dostęp do wspólnego systemu pojęć.

Uważam, że właśnie odniesienie się do struktury pojęciowej i przetwarzanie na płaszczyźnie pozajęzykowej, jest warunkiem prawidłowego tłumaczenia, co w niniejszej pracy zostało wykazane za pomocą przeprowadzonych badań.

W mojej pracy wysunęłam następujące tezy, na które chciałam zwrócić szczególną uwagę:

1. Rozróżniam pomiędzy znaczeniem językowym jako reprezentacją semantyczną a niejęzykowym pojęciem jako reprezentacją wiedzy, a tym samym językową i pozajęzykową płaszczyznę przetwarzania (rozdział 2.6.3).
2. Leksykon mentalny jest częścią pamięci i zawiera jednostki leksykalne przyswojonego języka (rozdział 4.1)
3. Jednostkę leksykalną rozumiem jako reprezentację zawierającą wszystkie informacje językowe, które są automatycznie aktywowane wraz z daną jednostką (rozdział 4.2.1)
4. Wszystkie słowa o tym samym rdzeniu, należące do tej samej części mowy, reprezentowane są w leksykonie mentalnym przez jedną jednostkę (rozdział 4.2.3)
5. W procesie przetwarzania językowego następuje aktywacja jednostek leksykalnych w słowniku umysłowym. Jednostki leksykalne podlegają analizie preleksykalnej, tzn. rozkładane są na pojedyncze litery i głoski w zależności od tego czy mamy do czynienia z procesami pisania i czytania czy mówienia i słuchania (rozdział 5.4)
6. Przetwarzanie fonologiczne, semantyczne oraz syntaktyczne nie jest równoznaczne z aktywowanymi wraz z jednostką leksykalną informacjami fonetyczno-fonologicznymi, morfologicznymi, semantycznymi, syntaktycznymi i pragmatycznymi (rozdział 5)
7. Przetwarzanie językowe odbywa się paralelnie, w sposób interaktywny, w zależności od kontekstu i wiedzy (rozdział 5)
8. Jakość tłumaczenia zależy od prawidłowego rozpoznania struktury pojęciowej, czego warunkiem jest bezpośredni dostęp jednostek L1 i L2 do wspólnego systemu pojęć i tym samym aktywacja płaszczyzny pozajęzykowej (rozdział 6.4).

Poprzez różne modele i przytoczone przykłady podjęłam próbę uzasadnienia postawionych tez. Obecny stan rozwoju techniki niestety nie pozwala jeszcze na obserwację przebiegu kompleksowych procesów przetwarzania językowego w ten sposób, aby je oddzielić od siebie, jednoznacznie zidentyfikować i zlokalizować. Dlatego jest tak dużo niezgodności, niejasności i niedociągnięć w wynikach eksperymentalnych. Nie można bowiem pominąć faktu, że w przetwarzaniu językowym

bierze udział wiele różnych struktur mózgowych, które składają się z ogromnej liczby połączeń neuronowych.

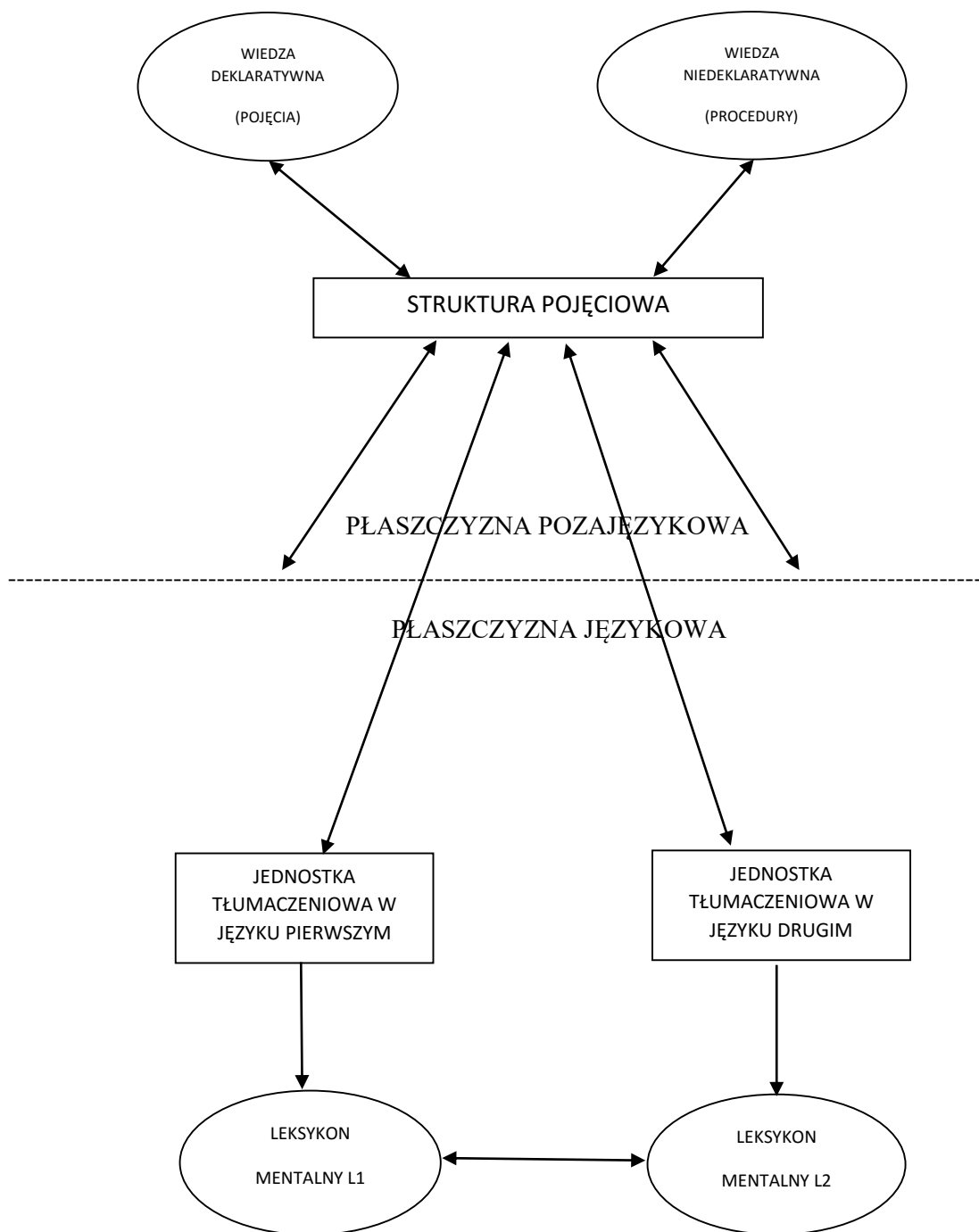
Proces tłumaczenia integruje w sobie percepcję i zrozumienie informacji w jednym języku, zmianę kodu językowego oraz odtworzenie ich w innym, co wymaga zaangażowania takich procesów, jak: spostrzeganie, uwaga, rozpoznawanie, zapamiętywanie i przywoływanie informacji, myślenie i rozwiązywanie problemów. Istotną rolę odgrywają tutaj leksykony mentalne, gdzie zmagazynowane są słowa L1 lub L2 wraz z wszystkimi informacjami językowymi. W zależności od kierunku tłumaczenia następuje aktywacja leksykonu mentalnego L1 lub L2. Podczas przetwarzania językowego oprócz leksykonu mentalnego aktywowane są również inne komponenty pamięci, gdzie zapisana jest zarówno wiedza ogólna jak i ta dotycząca struktury językowej czy zastosowania reguł gramatycznych. Aktywacja reprezentacji pojęciowych umożliwia przykładowo rozkodowanie struktury pojęciowej.

Tłumaczenie z jednego języka na drugi jest według mnie możliwe dzięki zdolności odnoszenia się do płaszczyzny pojęciowej i przetwarzania informacji niezależnie od języka. Cały proces tłumaczenia musi oczywiście być monitorowany i kontrolowany tak, aby niepoprawne gramatycznie konstrukcje mogły być od razu korygowane. Nie zawsze jesteśmy świadomi procesów zachodzących w naszym mózgu, ponieważ są one częściowo zautomatyzowane i bardzo szybkie – jak w przypadku produkcji i percepcji językowej, albo są perfekcyjnie wyćwiczone, tak że nie sprawiają większych problemów – jak w przypadku tłumaczenia. Dopiero, gdy napotkamy jakieś trudności lub próbujemy je wyjaśnić, zastanawiamy się nad nimi. Kompetencja tłumaczeniowa wymaga nie tylko nauczania i wyćwiczenia tej umiejętności, ale również pewnej zdolności balansowania między dwoma systemami językowymi. O tym, że nie każdy dysponuje takimi zdolnościami, świadczą liczne nieudane tłumaczenia. Integralną część stanowią w tym kontekście dwa oddzielne leksykony mentalne, które zawierają jednostki leksykalne L1 lub L2 w postaci reprezentacji umożliwiającej dostęp do wszystkich informacji językowych charakteryzujących daną jednostkę. Leksykon mentalny rozumiem jako jedną z części pamięci, która jest połączona z innymi strukturami wiedzy, zarówno deklaratywnymi jak i proceduralnymi. W procesach przetwarzania językowego musi nastąpić aktywacja jednostek leksykalnych w leksykonie mentalnym, aby wypowiedź została zrozumiana a struktura pojęciowa prawidłowo zinterpretowana. Wraz z jednostką leksykalną aktywowane są automatycznie informacje fonetyczno-fonologiczne, grafemiczne, morfologiczne, syntaktyczne, semantyczne i pragmatyczne – jednak aktywacja na przykład informacji fonologicznej nie powinna być mylona z przetwarzaniem fonologicznym. Informacja fonologiczna jest bowiem zawsze związana z konkretną jednostką leksykalną, natomiast przetwarzanie fonologiczne dotyczy całego systemu fonologicznego danego języka. Dlatego też przetwarzanie fonologiczne może aktywować inne struktury mózgu niż informacja fonologiczna powiązana z jednostką leksykalną, co tłumaczy wiele niezgodności w wynikach eksperymentów neurobiologicznych.

Poszczególne procesy zachodzące podczas tłumaczenia przebiegają na płaszczyźnie językowej i pozajęzykowej. Dla mnie znaczenie językowe, które należy rozumieć jako zdefiniowaną i umowną reprezentację semantyczną, nie jest tożsame z pojęciem, które jest pewnym wyobrażeniem składającym się z charakterystycznych cech i które może wykazywać różnice indywidualne oraz istnieć niezależnie od tego, czy zna się jakiś język, czy nie. Znaczenia tworzą większe struktury, określane jako propozycje, a pojęcia tworzą struktury pojęciowe zwane modelami mentalnymi. Przetwarzanie językowe przebiega paralelnie w sposób interaktywny w zależności od kontekstu i wiedzy, tzn. podczas tłumaczenia aktywowane są struktury tworzące leksykon mentalny, pamięć, uwagę czy myślenie, które są niezbędne dla tego procesu z kognitywnego punktu widzenia.

Uważam, że rozdzielenie się wspólnego dla obu języków leksykonu mentalnego na dwa oddzielne wpływa na jakość tłumaczenia. W początkowej fazie nauki języka obcego studenci dysponują jednym wspólnym leksykonem mentalnym, gdzie jednostki leksykalne L1 i L2 są ze sobą ściśle powiązane. Przy tym jednostki L2 mają dostęp do reprezentacji wiedzy jedynie za pośrednictwem jednostek L1, czego skutkiem jest, że w procesie tłumaczenia jednostki L1 są automatycznie aktywowane przed pojęciami. W takiej sytuacji proces tłumaczenia odbywa się na płaszczyźnie językowej. Moje badania to potwierdziły. Studenci pierwszego roku germanistyki tłumaczyli tekst w ten sposób, że słowa L2 zastępowali wprost ekwiwalentami L1 bez odniesienia się do struktury pojęciowej. Wynikiem tego było wiele nieudanych tzw. „słowo w słowo”- tłumaczeń. Warunkiem dobrego tłumaczenia jest bowiem prawidłowe zidentyfikowanie struktury pojęciowej, a to z kolei jest możliwe dopiero po rozdzieleniu się leksykonów mentalnych, tak aby jednostki leksykalne L2 miały bezpośredni dostęp do pozajęzykowych pojęć i mogły je aktywować. W procesie tłumaczenia pojęcia są porównywane z automatycznie aktywowanymi L1-ekwiwalentami i jeśli te nie naruszają struktury pojęciowej, są akceptowane. W przeciwnym razie następuje przeszukiwanie leksykonu za innymi jednostkami leksykalnymi pokrywającymi się z zakresem znaczeniowym pojęcia. Bezpośredni dostęp do reprezentacji wiedzy umożliwia przetwarzanie na płaszczyźnie pozajęzykowej. Dopiero po prawidłowym zidentyfikowaniu struktury pojęciowej możliwe jest odtworzenie jej w języku, na który ma być dany tekst przetłumaczony. Można to było zaobserwować u studentów 5 roku germanistyki. Zdania tekstu były tłumaczone w sposób spójny, sensowny oraz z uwzględnieniem kontekstu. Fakt ten potwierdza moje przypuszczenie, że proces tłumaczenia zależy od organizacji leksykonów mentalnych, a dokładniej od bezpośredniego dostępu L1 i L2 do systemu pojęć. W ten sposób mogłam udowodnić, że jakość tłumaczenia uwarunkowana jest odniesieniem się do struktury pojęciowej i aktywacją niezależną od języka płaszczyzny.

Zależność między językową i pozajęzykową płaszczyzną przetwarzania informacji można następująco zilustrować:

W obliczu badań prowadzonych nad mózgiem, i jak już wcześniej wspominałam, należy zaznaczyć, że przetwarzanie językowe nie odbywa się w odosobnieniu od pozostałych funkcji mózgu, takich jak spostrzeganie, pamięć czy motoryka. Podczas gdy jeszcze do niedawna uważano, że jasno sprecyzowane regiony mózgu przetwarzają informacje językowe, badania za pomocą nowoczesnych metod neurofizjologicznych pokazują, że takiego uproszczonego sposobu widzenia nie da się podtrzymać. Podczas przetwarzania językowego aktywna jest mianowicie sieć neuronowa, przy czym rola strukturalnych i funkcjonalnych połączeń między poszczególnymi częściami mózgu jest dużo bardziej znacząca niż wcześniej przypuszczano. Ten fakt stawia duże wymagania wobec nowych modeli

neurokognitywnych dotyczących przetwarzania językowego. Obecnie nie jest znany żaden model uwzględniający zarówno aspekty kognitywne jak i językowe. Mamy jedynie modele, które koncentrują się na poszczególnych aspektach przetwarzania językowego, a ich wyniki nie zawsze są zgodne.

Z badań przeprowadzanych nowoczesnymi metodami obrazowania, na które się w tej pracy powołuję, wynika, że obok klasycznych ośrodków mowy w przetwarzaniu językowym uczestniczy wiele korowych i podkorowych części mózgu (np. Binder i in. 1997, Friederici 2002, Stowe i in. 2005, Pulvermüller / Fadiga 2010). Pewne jest, że ośrodek Broca nie uczestniczy jedynie w produkcji językowej, ale również w percepcji i pełni funkcję koordynującą w odniesieniu do procesów sensorycznych i semantycznych, które przebiegają raczej w części skroniowo-ciemieniowej (Binder i in. 1997, Stowe i in. 2005). Istotne jest również, że obszary Broca i Wernicke'go nie są homogenicznymi częściami mózgu, lecz wręcz przeciwnie, udowodniony został podział funkcjonalny. I tak okazało się, że obszar Broca (Pars opercularis, BA 44) jest również aktywny podczas przetwarzania informacji fonologicznych, leksykalnych oraz gramatycznych (np. Friederici i in. 2006, Sahin i in. 2009, Newman i in. 2003). Ta część mózgu jest także aktywna podczas przetwarzania muzyki (Maess i in. 2001, Sammler i in. 2009) oraz w procesach pamięciowych (pamięć robocza). Można wyciągnąć wniosek, że obszar Broca kontroluje sekwencje czasowe i służy analizie hierarchicznie zorganizowanych procesów (motorycznych i językowych), które leżą u podstaw wielu operacji kognitywnych. Im więcej udziału kognitywnych struktur wymaga przetwarzanie, tym większa aktywacja obszaru Broca. Ta część mózgu stanowi ważny funkcjonalnie węzeł podzielonego układu nerwowego i posiada funkcje regulujące i integrujące aktywność dotyczącą procesów poznawczych. Obszar Wernickego jest wprawdzie odpowiedzialny za audytywne przetwarzanie głosek i dźwięków, jednak to właśnie graniczące ze sobą skroniowo-ciemieniowe rejony mózgu (Gyrus angularis, Gyrus temporalis medius i inferior) uczestniczą w szczegółowej analizie semantyczno-lingwistycznej. I tak – górny, środkowy i dolny obszar płata skroniowego, jak i dolna część płata ciemieniowego są istotne dla rozumienia języka i budowania znaczenia (np. Binder i in. 1997, Stowe i in. 2005). Gyrus supramarginalis, który odpowiedzialny jest za percepcję językową, aktywny jest również podczas przetwarzania intonacji i prawdopodobnie bierze udział w procesach pamięci roboczej dotyczącej bodźców audytywnych (Binder i in. 1997). Z tego powodu nie można go zakwalifikować jako obszar przetwarzający jedynie informacje językowe. Gyrus angularis jest z kolei nie tylko odpowiedzialny za rozpoznawanie formy słów, lecz stanowi obszar przetwarzający różnego typu informacje i odpowiada ogólnie za asocjacje semantyczne (Price 2000). Udział prawej półkuli w analizie informacji prozodycznych, kontekstu, przetwarzaniu języka symbolicznego i metafor jak i w tworzeniu inferencji nie podlega obecnie dyskusji (np. Bottini i in. 1994, St. George i in. 1999, Coulson / van Petten 2002, Coulson / Lovett 2004, Friederici / Alter 2004, Schmidt / Seger 2009, Cieślicka / Heredia 2011).

W procesach przetwarzania językowego została na domiar tego udowodniona również rola mózdzku oraz głębiej położonych struktur mózgu, jak struktury podkorowe, tzw. jądra podstawy (basal

ganglia), wyspa (insula) i wzgórze (thalamus) (np. Johnson / Ojemann 2000, Wallesch 2006, Ullman 2006, Booth i in. 2007, Ackermann 2008, Wahl i in. 2008, Kotz i in. 2009). Dzięki licznym, przeprowadzonym eksperymentom mogły powstać bardziej szczegółowe modele językowe (Rickheit i in. 2010, Rösler 2011). Wykazano też, że wiedza pojęciowa dotycząca obiektów reprezentowana jest w różnych sieciach neuronowych mózgu i w zależności od potrzeby i zadania aktywowane są odpowiednie neurony (np. Damasio i in. 2004). Aktualne modele neurokognitywne podkreślają znaczenie czasu w procesach językowych i próbują pogodzić te wyniki z wynikami dotyczącymi lokalizacji aktywności mózgu. Podczas, gdy wyniki badań przeprowadzonych metodą obrazowania PET lub fMRI umożliwiają dokładną lokalizację aktywności mózgu, wyniki badań potencjałów wywołanych metodą EEG lub MEG pokazują czasowe sekwencje procesów zachodzących w mózgu.

Aby stworzyć obszerny model obejmujący wszystkie procesy językowe, nie wystarczy niestety samo uwzględnienie lokalizacji czy sekwencji czasowej aktywności mózgu. Można to zaobserwować, kiedy bada się np. zaburzenia mowy (afazje), które wystąpiły na skutek uszkodzenia mózgu już po opanowaniu języka (Thompson i in. 2010). Przy tego typu zaburzeniach widoczne jest ogromne zróżnicowanie w symptomach, co stanowi wyzwanie dla neurobiologicznych modeli językowych. Przykładowo jeśli wystąpi uszkodzenie mózgu w obszarze Broca, to jedynie u 85% osób będą widoczne zaburzenia językowe z typowymi symptomami. Można wobec tego zauważyć, że nie da się bezpośrednio przyporządkować funkcji do struktury, ponieważ praca mózgu polega na współdziałaniu układu nerwowego. Wyniki badań zaburzeń językowych stanowią podwaliny dla teorii lingwistycznych i modeli w odniesieniu do neurobiologicznej rzeczywistości. Istotną rzeczą dla osadzonego w biologii modelu językowego jest więc uwzględnienie badań dotyczących strukturalnych i funkcjonalnych połączeń nerwowych różnych obszarów mózgu.

Heterogeniczność dotychczasowych wyników badań spowodowana była niedostateczną wiedzą na temat leżących u podstaw zachodzących w mózgu procesów zależności neuroanatomicznych. Jak widać, nauka jest jeszcze bardzo oddalona od tego, aby zgłębiać językowe procesy przetwarzania i sposób organizacji leksykonu mentalnego. Zaprezentowane wyniki badań pozwalają jedynie na przypuszczenie, jak kompleksowym procesem jest przetwarzanie językowe. Proces tłumaczenia, który absorbuje wiele części mózgu, jest jeszcze bardziej skomplikowany, ponieważ przetwarzanie bazuje na przynajmniej dwóch systemach językowych.

Metody obrazowania mózgu nie są jeszcze tak zaawansowane, aby jednoznacznie i precyzyjnie identyfikować procesy zachodzące w mózgu. Obecna technika nie pozwala na opracowywanie sygnałów przepływu krwi, które dotyczą dziesiątek milimetrów sześciennych tkanki mózgu. Dlatego nie pozostaje nam nic innego, jak zadowolić się licznymi modelami, które próbują przybliżyć procesy przetwarzania językowego w mózgu.

Niniejsza praca miała na celu przybliżyć przebieg procesu tłumaczenia w aspekcie kognitywnym i wskazać na problemy z nim związane. Może przyczynić się do głębszego zrozumienia istoty tłumaczenia, a co za tym idzie lepszego kształcenia przyszłych tłumaczy.

5. Pozostałe osiągnięcia naukowo - badawcze:

Sachwissen und Sprachwissen als Grundlage für die Übersetzung eines Fachtextes. W: „Studia Germanica Gedanensia 9” pod redakcją Marka Jaroszewskiego (Uniwersytet Gdański). Gdańsk 2001, 209-221

Recenzja: Marian Szczodrowski: *Steuerung fremdsprachlicher Kommunikation.* Gdańsk: Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego 2001. W: „Studia Niemcoznawcze XXIII” pod redakcją Lecha Kolago (Uniwersytet Warszawski). Warszawa 2002, 758-764

Zur Konzeption getrennter lexikalischer Systeme im Lichte von Weinreichs Bilingualismustheorie. W: „Studia Niemcoznawcze XXIII” pod redakcją Lecha Kolago (Uniwersytet Warszawski). Warszawa 2002, 631-643

Praca doktorska: *Lexikalische Systeme als bilinguale Wirklichkeit.* Uniwersytet Gdański. 2003

Recenzja: Marian Szczodrowski: *Glottokodematyka a nauka języków obcych.* Gdańsk: Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego 2004. W: „Studia Germanica Gedanensia 13” Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego. Gdańsk 2005, 210-213

Zur Bestimmung und Klassifikation der Bilingualarten. W: „Studia Niemcoznawcze XXXI” pod redakcją Lecha Kolago (Uniwersytet Warszawski). Warszawa 2005, 649-656

Zweitspracherlernung im Lichte der Erstspracherwerbs- und Zweitspracherwerbtheorien. W: Orbis Linguarum 28. Wrocławskie Wydawnictwo Oświatowe. Wrocław 2005, 323-332

Das mentale Lexikon vor dem Hintergrund allgemeiner Gehirnstrukturen. W: „Studia Niemcoznawcze XXXII” pod redakcją Lecha Kolago (Uniwersytet Warszawski). Warszawa 2006, 711-721

Das bilinguale mentale Lexikon und die sprachlichen Verarbeitungsprozesse. W: „Studia Germanica Gedanensia 14” Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego. Gdańsk 2006, 65-81

Zum Status eines mentalen Lexikons bei einem bilingualen Sprecher. W: „Glottodidactica XXXII. An International Journal of Applied Linguistics“ Wydawnictwo Naukowe UAM. Poznań 2006, 59-71

Die Herausbildung zweier nach Sprachen getrennten mentalen Lexika im Prozess der Fremdsprachaneignung. W: „Studia Niemcoznawcze XXXIV” pod redakcją Lecha Kolago (Uniwersytet Warszawski). Warszawa 2007, 501-509

Sprachverarbeitung und der lexikalische Zugriff bei Bilingualen. W: „Studia Niemcoznawcze XXXV” pod redakcją Lecha Kolago (Uniwersytet Warszawski). Warszawa 2007, 469-474

Die Unterscheidung zwischen Bedeutungen und Begriffen in Anbetracht des Bilingualismus. W: „Studia Germanica Gedanensia 15” Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego. Gdańsk 2007, 163-168

Überlegungen zum Modell des mentalen Lexikons. W: G. Łopuszańska „Angewandte Sprach- und Kulturwissenschaft.“ Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego. Gdańsk 2007, 79-87

Sprachproduktion und Sprachrezeption als Bestandprozesse der Informationsverarbeitung. W: „Studia Niemcoznawcze XXXIX” pod redakcją Lecha Kolago (Uniwersytet Warszawski). Warszawa 2008, 419-428

Struktur und Organisation des mentalen Lexikons in Kontext psychologischer Gedächtnistheorien. W: „Glottodidactica XXXIV. An International Journal of Applied Linguistics“. Wydawnictwo Naukowe UAM. Poznań 2008, 65-73

Sprachproduktion im Lichte ausgewählter psycholinguistischer Theorien und Modelle. W: „Studia Niemcoznawcze XLIII” pod redakcją Lecha Kolago (Uniwersytet Warszawski). Warszawa 2009, 343-353

Von der Wortwahrnehmung zum Textverstehen – ausgewählte psycholinguistische Theorien und Modelle zur Sprachrezeption. W: Orbis Linguarum 35. Wrocławskie Wydawnictwo Oświatowe. Wrocław 2009, 403-417

Lexikalischer Zugriff auf das mentale Lexikon im Lichte psycholinguistischer Theorien und Modelle. W: „Studia Germanica Gedanensia 23. Studien zur angewandten Germanistik II” Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego. Gdańsk 2010, 103-114

Der Zugriff auf lexikalische Einheiten und die Aktivierung von sprachlichen Informationen im Prozess der Sprachrezeption und Sprachproduktion bei Bilingualen. W: „Studia Niemcoznawcze XLV” pod redakcją Lecha Kolago (Uniwersytet Warszawski). Warszawa 2010, 525-535

Übersetzung als komplexer kognitiv basierter Prozess. W: „Glottodidactica XXXVIII. An International Journal of Applied Linguistics.” Wydawnictwo Naukowe UAM. Poznań 2011, 63-72

Empirische Untersuchungen zur Sprachverarbeitung. Eine kritische Zusammenstellung. W: „Studia Germanica Gedanensia 25. Sprach- und Kulturkontakte aus interkultureller Sicht.” Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego. Gdańsk 2011, 217-228

Kortikale und subkortikale Sprachareale im Lichte der neurokognitiven Sprachverarbeitungsmodelle. W: „Glottodidactica XL/2. An International Journal of Applied Linguistics.” Wydawnictwo Naukowe UAM. Poznań 2013, 21-33

Projekty badawcze:

BW 4300-5-0213-7 (Produkcja i percepcja językowa jako procesy składowe przetwarzania informacji)

BW F300-5-0138-9 (Dostęp do jednostek leksykalnych i aktywacja informacji językowych w procesie produkcji i percepcji językowej u osób dwujęzycznych)

Inna Lepka Kertke
Gdańsk 10.11.2016r